

Dr. Ömer ERGÜN
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi

**MEDENİ HUKUK TÜZEL
KİŞİLERİNİN EHLİYET
DURUMU**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	xi
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

TÜZEL KİŞİLİK KURAMINA GENEL BAKIŞ

A. GENEL OLARAK	5
B. KAVRAM VE TANIMI	7
1. KAVRAM.....	7
2. TANIMI.....	8
C. TÜZEL KİŞİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	9
1. ESKİ HUKUK SİSTEMLERİNDE.....	9
a. Roma Hukukunda.....	9
b. Cermen Hukukunda.....	12
2. İSLAM VE OSMANLI HUKUKUNDA.....	13
a. İslam Hukukunda.....	13
b. Osmanlı Hukukunda.....	15
3. TÜRK HUKUKU'NDA.....	15
D. TÜZEL KİŞİNİN UNSURLARI	17

1. ORTAK AMAÇ.....	17
2. ORTAK BİR İRADE (BAĞIMSIZLIK ÖZELLİĞİ)	18
3. ÖRGÜTLENME	19
E. TÜZEL KİŞİLİĞİ AÇIKLAYAN TEORİLER.....	19
1. VARSAYIM TEORİSİ.....	19
2. GERÇEKLİK TEORİSİ.....	22
3. SOYUTLAMA TEORİSİ.....	23
4. BİREYCI TEORİ.....	24
5. TÜZEL KİŞİLİĞİ AÇIKLAYAN TEORİLERİN MEDENİ KANUN DÜZENLEMELERİNE ETKİSİ	25
F. TÜZEL KİŞİLİĞİN KAZANILMASINA İLİŞKİN SİSTEMLER.....	26
1. İZİN SİSTEMİ	26
2. NORMATİF SİSTEM	28
3. SERBEST KURULUŞ SİSTEMİ.....	28
4. TÜRKİYE'DE YÜRÜRLÜKTE OLAN SİSTEM.....	29
G. MEDENİ HUKUK ALANINDA “TÜZEL KİŞİLİK KURMA” İŞLEMLERİ.....	32
1. KAVRAM	32
2. KİŞİLİK KURMA İŞLEMİNİN KONUSU	33
3. KİŞİLİK KURMA İŞLEMİNİN DERNEK KURMA VE VAKIF KURMA TÜRLERİ VE BAŞLICA FARKLARI.....	35
a. Dernek Tüzel Kişiliği Kurma İşlemi.....	36
b. Vakıf Tüzel Kişiliği Kurma İşlemi.....	37
c. Başlıca Farklar	38
4. TÜZEL KİŞİLİK KURMA İŞLEMİNİN GEÇERLİK ŞARTLARI.....	38
a. Kurucu Unsur.....	38
(1) Dernekler Açısından.....	38
(2) Vakıflar Açısından.....	39
b. Ehliyet Unsuru.....	39

(1) Hak Ehliyeti Açısından	39
(2) Fiil Ehliyeti Açısından.....	41
c. Kişilik Kurma İşleminde Şekil Şartı.....	43
d. Kişilik Kurma İşleminde İrade Unsuru Ve İrade Beyanının Geri Alınması.....	45
(1) İrade Unsuru.....	45
(2) İrade Beyanının Geri Alınması.....	45
H. MEDENİ HUKUK TÜZEL KİŞİLERİ	46
1. DERNEKLER	46
a. Dernekler İle İlgili Genel Bilgiler Ve Dernek Kavramı	46
(1) Türkiye’de Derneklerin Düzenlemesine İlişkin Kısa Tarihçe	46
(2) Dernek Kavramı ve Tanımı.....	52
i. Dernek Kavramı.....	52
ii. Tanımı.....	55
b. Derneğin Kuruluşu Ve Tüzel Kişilik Kazanması	56
(1) Derneğin Kuruluşu Ve Kurucular	56
i. Kuruluşu	56
ii. Kurucular	56
(2) Dernek Kurma İradesi.....	58
(3) Dernekte Amaç	59
(4) Derneğin Tüzel Kişilik Kazanması.....	62
c. Derneğin Organları	63
(1) Zorunlu Organlar	64
i. Genel Kurul.....	64
ii. Yönetim Kurulu	68
iii. Denetim Kurulu.....	70
(2) İradi Organlar (Seçimlik Organlar).....	72
2. VAKIFLAR.....	73
a. Türkiye’de Genel Olarak Vakıflar	73
b. Vakıf Kavramı	74
c. Vakfın Tanımı ve Özellikleri	76

(1) Vakfın Tanımı	76
(2) Vakfın Özellikleri	77
i. Bir Mal Varlığına İhtiyaç Vardır.....	77
ii. Malvarlığının Belirli Ve Sürekli Bir Amaca Özgülenmesi	79
iii. Malın Bir Amaca Özgülenmesi Ve Sicile Tescil İle Tüzel Kişilik Kazanılır.....	81
d. Vakfın Kuruluşu	82
e. Vakfın Organları.....	86
(1) Zorunlu Organ Olarak Yönetim Organı.....	88
(2) Vakfın Seçimlik Organları	90
f. 5737 Sayılı Vakıflar Kanununun Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	92
(1) Amaç ve Kapsam.....	92
(2) Tüzel Kişilik Temsilcilik ve Şube Açımı.....	93
(3) Yönetim ve Temsil.....	93
(4) Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce Yönetilecek ve Temsil Edilecek Vakıflar.....	94
(5) Vakıfların Mal Edinmesi	94
(6) Vakıfların Amacının ve İşlevinin Değiştirilmesi	96
(7) Taviz Bedeli Karşılığı Olarak Bazı Vakıfların Sona Erdirilmesi	97
(8) Vakıflar Kanunu Kapsamında Vakıfların Uluslararası Faaliyetleri	98
(9) Vakıfların İktisadi İşletme ve Şirket Kurması	98
(10) Yurt İçindeki ve Yurt Dışındaki Vakıf Kültür Varlıklarının Yaşatılması	99
(11) Cemaat Vakıflarının Taşınmazlarına İlişkin Özel Düzenleme	100
I. TÜZEL KİŞİNİN FAALİYETLERİ (AMACA UYGUNLUK)	102
J. TÜZEL KİŞİNİN SONA ERMESİ	106

1. DERNEĞİN SONA ERMESİ	106
a. Derneğin Kendi Kendini Feshetmesi	106
b. Derneğin Kendiliğinden Sona Ermesi	107
(1) Amacın Gerçekleşmesi, Gerçekleşmesinin Olanaksız Hale Gelmesi Sürenin Sona Ermesi	107
(2) İlk Genel Kurul Toplantısının Kanunda Öngörülen Sürede Yapılmamış ve Zorunlu Organların Oluşturulmamış Olması.....	108
(3) Borç Ödemede Acze Düşmüş Olması	109
(4) Tüzük Gereğince Yönetim Kurulunun Oluşturulmasının Olanaksız Hale Gelmesi.....	109
(5) Olağan Genel Kurul Toplantısının İki Defa Üst Üste Yapılamaması.....	110
c. Derneğin Mahkeme Kararıyla Feshedilmesi.....	111
(1) Derneğin Amacının Kanuna veya Ahlakaya Aykırı Hale Gelmesi	113
(2) Kurulustaki Kanuna Aykırılık ve Eksikliklerin Giderilmemesi.....	114
(3) Suç Nedeniyle Derneğin Kapatılması	114
2. VAKFIN SONA ERMESİ	115
a. Kendiliğinden Sona Erme	115
(1) Amacın Gerçekleşmesi veya Amacının Gerçekleşmesinin Olanaksız Hale Gelmesi.....	116
(2) Belirli Süreli Kurulmuş Vakıflarda Sürenin Dolması ile veya Bozucu Şartla Kurulmuş Vakıflarda Şartın Gerçekleşmesi İle.....	117
b. Mahkeme Kararıyla Vakfın Sona Ermesi.....	118

İkinci Bölüm
MEDENİ HUKUK TÜZEL KİŞİLERİNİN
HAK EHLİYETİ

A. GENEL OLARAK	121
B. BAŞLANGICI	125
C. KAPSAMI	126
1. KAMU HUKUKUNDA.....	129
2. ÖZEL HUKUKTA.....	130
a. Malvarlığı Hakları.....	130
(1) Alacak Hakları	131
(2) Ayni Haklar.....	132
(3) Miras Hakkı	135
(4) Diğer Haklar	137
b. Kişi Varlığı Hakları	137
(1) Maddi Bedensel Değerlere İlişkin Haklar	138
(2) Manevi Kişilik Değerlerine İlişkin Haklar	139
(3) Mesleki ve Ticari Manevi Değerler	143
c. Kişiler Hukukundan Doğan Diğer Haklar.....	144
(1) Tüzel Kişilerin İsmi ve Yerleşim Yeri.....	144
(2) Uyuşuğu	149
(3) Tüzel Kişilerin “Kişiliğinin” Korunması.....	154
d. Taraf ve Dava Ehliyeti	161
D. HAK EHLİYETİNİN SINIRLANMASI.....	165
1. YAPILARINDAN GELEN SINIRLAMALAR	165
2. ÖZEL KANUNLARLA KONAN SINIRLAMALAR.....	165
3. AMAÇ İLE SINIRLAMA.....	166
a. Ultra Vires Kavramı ve Değerlendirilmesi.....	167
(1) Ultra Vires Kavramı ve Tanımı.....	167
(2) Ultra Vires İlkesinin Uygulaması.....	169
(3) Ultra Vires İlkesinin Değerlendirilmesi.....	171

-
- b. Ultra Vires İlkesinin Medeni Hukuktaki Görünümü:
Tahsis İlkesi 174
- c. Türk Hukukundaki Durum 177

Üçüncü Bölüm

MEDENİ HUKUK TÜZEL KİŞİLERİNİN FİİL EHLİYETİ

- A. GENEL OLARAK 179
- B. TÜZEL KİŞİNİN FİİL EHLİYETİNİN BAŞLANGICI..... 183
- C. TÜZEL KİŞİLERİN ORGANLARI..... 185
1. ORGAN KAVRAMI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER VE
GELİŞİMİ..... 186
2. ORGAN KAVRAMI 187
3. ORGAN KAVRAMININ BELİRLENMESİNDE
TEMEL KRİTERLER..... 189
- a. Biçimsel Kriter 189
- b. Maddi Kriter 190
4. ORGAN VE TEMSİL 192
5. ORGAN VE YARDIMCI KİŞİ, MUSTAHDİM 197
- a. Organ ve Yardımcı Kişi..... 197
- b. Organ ve Müstahdem 200
- D. ORGAN ÇEŞİTLERİ..... 202
1. ZORUNLU ORGANLAR İSTEĞE BAĞLI ORGANLAR..... 203
2. FERT ORGAN-KURUL ORGAN 204
3. KARAR ORGANI - YÜRÜTME ORGANI..... 205
4. İÇ ORGAN-DIŞ ORGAN 205
- E. TÜZEL KİŞİNİN FİİL EHLİYETİ VE KAPSAMI..... 207
1. TÜZEL KİŞİLERİN FİİL EHLİYETİ..... 207

2. TÜZEL KİŞİNİN ORGANLARININ HUKUKA AYKIRI EYLEMLERİNDEN SORUMLU TUTULABİLMESİNİN ŞARTLARI.....	208
a. Hukuka Aykırı Eylemin Bir Organ Tarafından Yapılmış Olması.....	208
b. Fiilin Organ Sıfatıyla Hareket Edildiği Esnada Yapılması	210
c. Organın Eyleminin Kusurlu Ve Hukuka Aykırı Olması	211
d. Bir Zararın Doğmuş Olması Lazım	212
3. FİİL EHLİYETİNİN KAPSAMI.....	212
a. Organların Hukuksal İşlemleri Açısından	212
b. Organların Hukuka Aykırı Eylemleri Açısından	214
(1) Organın Borca Aykırı Davranışı	215
(2) Organın Haksız Fiili	217
c. Tüzel Kişinin Sorumluluğunun Niteliği	218
d. Tüzel Kişinin Yardımcı Kişiler ve İstihdam Edilenlerin Eylemlerinden Sorumluluğu.....	221
e. Organın Faaliyetlerinden Dolayı Ortaya Çıkan Zararların Tazmini.....	222
4. SORUMLULUK KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ.....	223
a. Sorumluluk Kavramı	223
b. Sorumluluğun Çeşitleri	225
5. BORÇLARIN KAYNAKLARI	226
F. TÜZEL KİŞİNİN CEZAI SORUMLULUĞU.....	228
1. TÜZEL KİŞİLİĞİ AÇIKLAYAN TEORİLERE GÖRE CEZAI SORUMLUK	229
2. CEZAI SORUMLULUK KAVRAMI VE CEZAI SORUMLULUĞUN ESASLARI.....	230
a. Kavram.....	230
b. Cezai Sorumluluğun Esasları	231
3. TÜZEL KİŞİLER VE SUÇ	231

4. TÜZEL KİŞİLERİN CEZAI SORUMLULUĞUNU KABUL EDENLER VE REDDEDENLER.....	232
a. Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğunu Reddedenler	232
b. Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğunu Kabul Edenler	236
5. TÜZEL KİŞİLERİN CEZAI SORUMLULUĞUNUN TÜRK HUKUKU'NDA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ	240
G. "TÜZEL KİŞİLİĞİN" KÖTÜYE KULLANILMASI: TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI TEORİSİ.....	243
SONUÇ	247
KAYNAKÇA	265